

DOI 10.31558/2307-2318.2021.4.10

УДК 330.322.2:631.1

JEL: O13, O52, P52, Q10, Q17

Хорошун Ю.В.

аспірантка (PhD),

Черкаський державний технологічний університет,

boretsk@ukr.net

Проданова Л.В.

доктор економічних наук, професор,

Черкаський державний технологічний університет

l.prodanova@chdtu.edu.ua

ORCID: 0000-0003-4280-6013

Захарова О.В.

доктор економічних наук, професор,

Черкаський державний технологічний університет

o.zakharova@chdtu.edu.ua

ORCID: 0000-0001-5793-6203

АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Доведено, що ключовою умовою розвитку аграрного сектору економіки України в середньостроковій і довгостроковій перспективі має стати зростання обсягів інвестицій та диверсифікація джерел інвестиційних ресурсів, що спрямовуються на покращення матеріально-технічного стану основного капіталу та техніко-технологічне оновлення сектору. Обґрунтовано, що до складу основних індикаторів результативності інвестиційного процесу в економіці держави доцільно віднести показники частки валового нагромадження (зокрема валового нагромадження основного капіталу) в структурі національного ВВП та зношеності основних засобів. Проаналізовано динаміку виокремлених індикаторів аграрного сектору економіки України за період 2010-2019 рр. та здійснено порівняння отриманих даних з відповідними рівнями показників, що являються характерними для розвинутих країн світу та країн, які розвиваються. Виявлено загально світову тенденцію скорочення частки валового нагромадження та валового нагромадження основного капіталу в структурі ВВП, яка разом із тим не є характерною для країн, що мають високі темпи економічного зростання (наприклад, для Китаю). Проаналізовано динаміку капітальних та прямих інвестицій в національній економіці та в аграрному секторі економіки України у гривневому та доларовому еквівалентах, визначено зміну структури інвестиційних ресурсів за період дослідження. Розглянуто структуру капітальних інвестицій аграрного сектору за джерелами фінансування (кошти державного бюджету; кошти місцевих бюджетів; власні кошти підприємств та організацій; кредити банків та інших позик, з них кредити іноземних банків; кошти вітчизняних інвестиційних компаній, фондів, тощо; кошти іноземних інвесторів; кошти населення на будівництво власних квартир; інші джерела фінансування). Доведено, що протягом останніх років основним джерелом фінансування капітальних

інвестицій в економіці України та її аграрному секторі виступають власні кошти підприємств та організацій. Детально проаналізовано динаміку капітальних інвестицій економіки держави та її аграрного сектору за рахунок власних коштів підприємств та організацій, кредитних коштів банків-резидентів. Проілюстровано динаміку обсягів кредитів банків-резидентів та зміну процентних ставок за кредитами в національній економіці та її аграрному секторі. Проаналізовано обсяги прямих інвестицій країнами-інвесторами в аграрний сектор України, що були характерними для 2019 р. Встановлено, що інвестують кошти в український аграрний сектор 60 країн світу, а основними інвесторами являються Кіпр, Данія та Польща.

Ключові слова: аграрний сектор, національна економіка, джерела інвестиційних ресурсів, аналіз структури джерел, сільське господарство

Рис. – 3, Табл. – 7, Літ. – 32.

Постановка проблеми. Ключовим фактором розвитку аграрного сектору економіки в середньостроковій і довгостроковій перспективі має бути підвищення ефективності виробництва, що неможливо без впровадження нових технологій на базі оновленої і сучасної матеріально-технічної бази. В зв'язку з цим зростання інвестицій та диверсифікація джерел інвестиційних ресурсів в аграрному секторі забезпечить сприятливі умови для його розвитку [1]. Саме тому виникає необхідність аналізу стану, динаміки та джерел інвестиційних ресурсів агросектору економіки України, який необхідний також для виявлення перспективних напрямів інвестування для забезпечення його стратегічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізу стану і динаміки інвестиційних ресурсів аграрного сектору економіки України присвятили свої останні роботи такі українські науковці як І. Безп'ята [2, с. 104-156], В. Ільчук [3], В. Котляров [4], А. Кацан [5], Н. Козяр [6], Н. Ляліна [7], Ю. Манцевич і Л. Мельнічук [8], Т. Мацибора [9; 10], І. Назаренко [11], Н. Резнік і А. Слободяник [4], Р. Скупський [8], М. Однорог [12] та ін. Вивченню різноманітних джерел інвестиційних ресурсів агросектору економіки приділяють увагу в свої публікаціях І. Ангелко [13], Н. Бахур [14], М. Коваленко [15], К. Мельник [16], А. Михайлов [17; 18], С. Урба [19] та ін. З числа сучасних закордонних авторів, яким належать праці, що стосуються вивчення стану, динаміки та джерел інвестиційних ресурсів агросектору національних економік різних держав світу (зокрема США, Китаю, Нової Зеландії, країн Європейського Союзу та ін.), слід назвати Т. Klinge [20], К. Rubenstein, Р. Heisey та J. King [21], I. Ferto, L. Vakucs, S. Wojnec, L. Latruffe [23], Sun Zhuo [24] та ін.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз джерел інвестиційних ресурсів агросектору економіки України.

Виклад основного матеріалу. До основних індикаторів (з числа індикаторів системи національного рахівництва), що дає загальне уявлення про перебіг і результативність інвестиційного процесу в економіці держави загалом, можна віднести показники частки валового нагромадження (зокрема валового нагромадження основного капіталу) в структурі національного ВВП та зношеності основних засобів. Зазначені статистичні показники та динаміку їх значень в період 2010-2019 рр. наведено в табл. 1. Впродовж аналізованого періоду валове нагромадження у структурі ВВП (за видатками) коливається у межах від 21,73% (в 2017 р. – найвище значення впродовж періоду) до 12,56% (в 2014 р. – найнижче значення). За підсумками 2019 р. частка валового нагромадження у структурі ВВП становить 17,92%, таке значення цього показника є нижчим відносно його значення 2010 р. – 20,4%. Частка валового

нагромадження основного капіталу у структурі ВВП (за видатками) в період 2010-2019 рр. коливається у межах від 13,06% (в 2016 р. – найнижче значення впродовж дослідженого періоду) до 21,38% (в 2019 р. – найвище значення впродовж аналізованого періоду). За підсумками 2019 р. значення показника частки валового нагромадження у структурі ВВП є вищим відносно його значення в 2010 р. (16,26%). Таким чином, впродовж 2010-2019 рр. критерію забезпечення простого відтворення економічних процесів в національній економіці (частка валового нагромадження основного капіталу у структурі ВВП за видатками повинна становити не менше як 20%) відповідає лише 2019 р. Наслідком такого є високий ступінь зносу основних засобів в економіці: найвище значення показника припадає на 2014 р. – 83,5%, найменше – зафіксовано в 2017 р. на рівні 55,1%.

Таблиця 1
Валове нагромадження та нагромадження основного капіталу в структурі ВВП
України, 2010-2019 рр.

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Валовий внутрішній продукт, млрд грн.	2613,1	2755,9	2762,4	2761,7	2580,7	2328,5	2385,4	2441,7	2526,8	2607,7
ланцюгові темпи зростання, %		105,47	100,24	99,97	93,45	90,23	102,44	102,36	103,49	103,20
базисні темпи зростання, %		105,47	105,72	105,69	98,76	89,11	91,29	93,44	96,70	99,79
Валове нагромадження, млн грн.	523690	591099	564618	494883	324077	362965	518201	530657	516190	467274
частка у структурі ВВП за видатками, %	20,04	21,45	20,44	17,92	12,56	15,59	21,72	21,73	20,43	17,92
ланцюгові темпи зростання, %		112,87	95,52	87,65	65,49	112,00	142,77	102,40	97,27	90,52
базисні темпи зростання, %		112,87	107,82	94,50	61,88	69,31	98,95	101,33	98,57	89,23
у тому числі: валове нагромадження основного капіталу, млн грн.	424841	460976	483928	443446	337112	306117	368691	427919	498910	557424
частка у структурі ВВП за видатками, %	16,26	16,73	17,52	16,06	13,06	13,15	15,46	17,53	19,74	21,38
ланцюгові темпи зростання, %		108,51	104,98	91,63	76,02	90,81	120,44	116,06	116,59	111,73
базисні темпи зростання, %		108,51	113,91	104,38	79,35	72,05	86,78	100,72	117,43	131,21
Ступінь зносу основних засобів, усього, %	74,9	75,9	76,7	77,3	83,5	60,1	58,1	55,1	60,6	56,9
вид діяльності «Сільське, лісове та рибне господарство», %	40,8	32,6	34,6	35,8	38,8	38,9	37,3	35,7	35,4	38,3

Джерело: розраховано та побудовано автором на основі даних [25]

Ступінь зносу основних засобів в аграрному секторі є нижчою відносно загальнодержавного показника. За видом економічної діяльності «Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство» ступінь зносу основних засобів в 2019 р. становить 38,3%, в той час як в 2010 р. значення аналізованого показника сягало 40,8%. Слід зазначити, що загальною світовою тенденцією впродовж останніх років є скорочення значень показника частки валового нагромадження та валового нагромадження основного капіталу у структурі ВВП [26]. Проте, в країнах, які демонструють високі темпи економічного зростання, частки валового нагромадження та валового нагромадження основного капіталу у структурі ВВП є доволі високими (рис. 1).

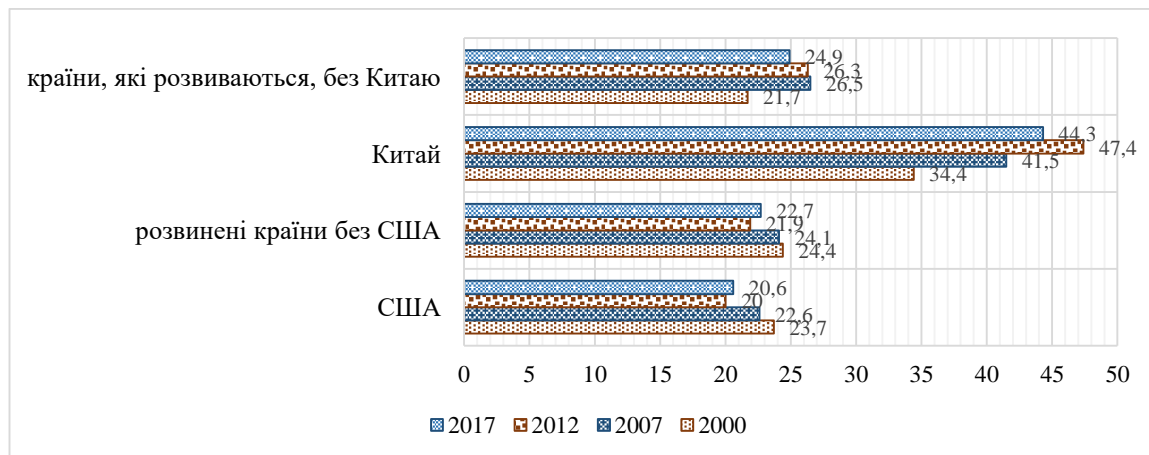

Рисунок 1. Валове нагромадження та валове нагромадження основного капіталу у структурі ВВП розвинених країн та країн, які розвиваються, відсотків

Джерело: побудовано автором на основі даних [26; 27]

Так, в США частка ВВП, що спрямована на нагромадження, в 2017 р. становила 20,6%, в той час як в 2000 р. значення цього показника знаходилось на рівні 23,7%. В інших розвинених країнах значення досліджуваного індикатора в період 2000-2017 рр. коливається в межах від 21,9% до 24,4%. Натомість в Китаї частка нагромадження у структурі ВВП в 2000 р. дорівнювала 34,4%, а в 2017 р. – 44,3%. В інших країнах, які розвиваються, досліджуваний індикатор впродовж 2000-2017 рр. змінювався в інтервалі від 21,7% до 26,5% [26; 27].

Динаміка обсягів інвестиційних ресурсів (двох основних їх видів, які відстежує національна статистика) – капітальних інвестицій та прямих інвестицій в економіці та в аграрному секторі економіки України в період 2010-2019 рр., – представлена в табл. 2. Обсяги капітальних інвестицій в економіку України впродовж періоду 2010-2019 рр. змінювались нерівномірно. Сума інвестицій 2019 р. порівняно з 2010 р. виросла у 3,46 рази (базисний темп зростання 2019 р. відносно 2010 р. дорівнює 345,55%). Середньорічне значення базисних темпів зростання капітальних інвестицій (відносно 2010 р.) в цей період становить 201,04%, в той час як середньорічне значення ланцюгових темпів зростання (відносно попереднього року) – 115,98%. Скорочення обсягів капітального інвестування порівняно з відповідним попереднім роком спостерігається в 2013 р. (значення показника ланцюгового темпу зростання – 91,44%, тобто скорочення на 8,56%) та в 2014 р. (ланцюговий темп дорівнює 87,81%, скорочення – на 12,19%). Динаміка обсягів капітальних інвестицій в аграрний сектор економіки (за видом діяльності «Сільське, лісове та рибне господарство») впродовж

аналізованого періоду в основному повторює загальнодержавну тенденцію. Але обсяг капітальних інвестицій в агросекторі в 2019 р. порівняно з 2010 р. виріс у 5,35 разу (базисний темп зростання 2019 р. відносно 2010 р. – 534,5%). Середньорічне значення базисних темпів зростання капітальних інвестицій в агросектор впродовж аналізованого періоду становить 344,35%, в той час як середньорічне значення ланцюгових темпів зростання – 123,39%. Скорочення обсягів капітального інвестування порівняно з відповідним попереднім роком спостерігається в 2013 р. (ланцюговий темп зростання дорівнює – 98,43%) та в 2019 р. (темп зростання – 89,45%).

Таблиця 2

Капітальні та прямі інвестиції в національній економіці та в аграрному секторі економіки України, 2010-2019 роки

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Капітальні інвестиції (млн грн.)										
економіка України	180576	241286	273256	249873	219420	273116	359216	448462	578726	623979
ланцюгові темпи зростання, %		133,62	113,25	91,44	87,81	124,47	131,52	124,84	129,05	107,82
базисні темпи зростання, %		133,62	151,33	138,38	121,51	151,25	198,93	248,35	320,49	345,55
вид діяльності «Сільське, лісове та рибне господарство»	11063	16466	18884	18587	18796	30155	50484	64243	66104	59130
у відсотках до загального обсягу	6,13	6,82	6,91	7,44	8,57	11,04	14,05	14,33	11,42	9,48
ланцюгові темпи зростання, %		148,84	114,68	98,43	101,12	160,43	167,42	127,25	102,90	89,45
базисні темпи зростання, %		148,84	170,70	168,02	169,90	272,58	456,35	580,73	597,55	534,50
Прямі інвестиції (на 1 січня відповідного року, млн дол. США)										
економіка України	39825	45370	48198	51705	53704	38357	32123	31230	31606	32905
ланцюгові темпи зростання, %		113,92	106,23	107,28	103,87	71,42	83,75	97,22	101,20	104,11
базисні темпи зростання, %		113,92	121,02	129,83	134,85	96,31	80,66	78,42	79,36	82,63
вид діяльності «Сільське, лісове та рибне господарство»	680	731	736	728	777	617	502	586	579	452
у відсотках до загального обсягу	1,71	1,61	1,53	1,41	1,45	1,61	1,56	1,88	1,83	1,37
ланцюгові темпи зростання, %		107,46	100,73	98,97	106,66	79,42	81,39	116,73	98,70	78,10
базисні темпи зростання, %		107,46	108,24	107,12	114,25	90,74	73,85	86,21	85,09	66,46

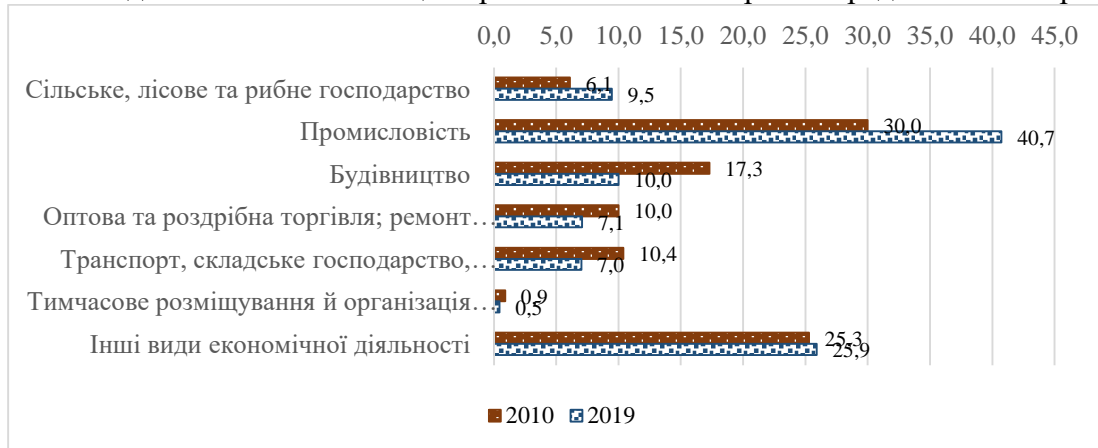
Джерело: розраховано та побудовано автором на основі даних [28, с. 33, 34; 29, с. 23, 25; 30, с. 23]

Впродовж 2010-2019 рр. зміну динаміки прямих інвестицій в економіці України умовно можна поділити на три періоди: на початку 2010-2014 рр. – інвестиції зростають але уповільнюється темп їх зростання (з 113,92% в 2010 р. до 103,87% в

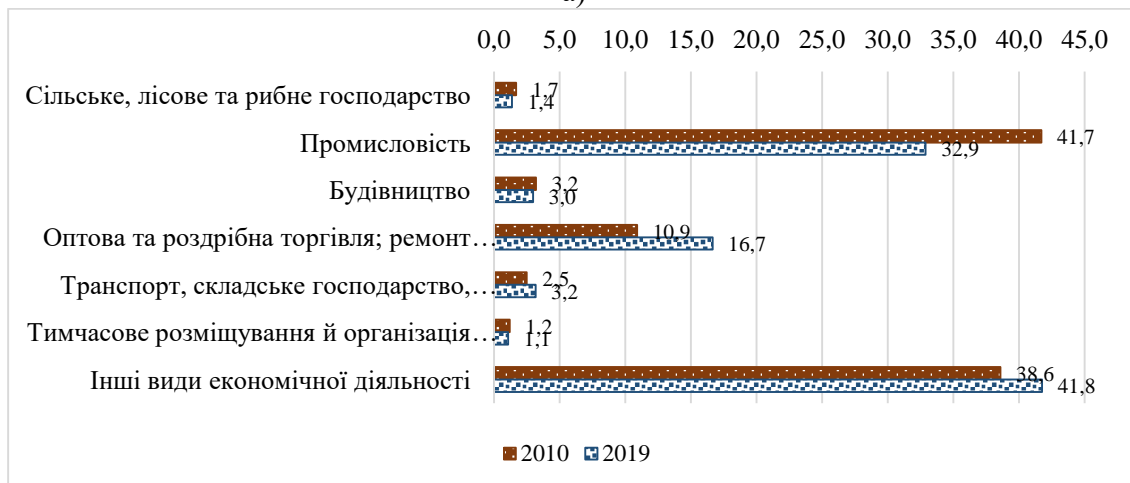
2014 р.); 2015-2017 рр. – скорочення суми інвестицій (ланцюгові темпи зростання в 2015 р. – 71,42%, 2016 р. – 83,75%, 2017 р. – 97,22%); відновлення зростання прямих інвестицій – 2018-2019 рр. (ланцюгові темпи зростання в 2018 р. – 101,2%, 2019 р. – 104,11%). Середнє значення ланцюгових темпів зміни прямих інвестицій впродовж 2010-2019 рр. становить 98,78%, тобто прямі інвестиції в економіку держави на початок відповідного року в цей період скорочувались в середньому на 1,22%. У підсумку прямі інвестиції на початку 2019 р. становлять 82,63% від рівня початку 2010 р.

Прямі інвестиції в аграрний сектор економіки (за видом діяльності «Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство») впродовж аналізованого періоду скорочувались майже щорічно, лише значення в 2011, 2012 і 2014 років значення ланцюгових темпів зростання перевищують 100%. Середнє значення ланцюгових темпів зміни прямих інвестицій на початок відповідних років впродовж 2010-2019 рр. становить 96,46%, тобто прямі інвестиції в аграрний сектор в цей період скорочувались в середньому на 3,54%. Прямі інвестиції в аграрний сектор на початок 2019 р. від рівня 2010 р. становлять 66,46%.

Динаміка структури капітальних інвестицій та прямих інвестицій за видами економічної діяльності в економіці України в 2010 і 2019 роках представлена на рис. 2.

а)

б)

Рисунок 2. Динаміка структури капітальних (а) та прямих (б) інвестицій за видами економічної діяльності в економіці України (у відсотках до загального підсумку в 2010 і 2019 рр.)

Джерело: побудовано автором на основі даних [25; 28, с. 33, 34; 29, с. 23, 25; 30, с. 23]

Ілюстрація структури інвестицій за видами діяльності додатково унаочнює зміну місця та ролі аграрного сектору в економіці країни впродовж аналізованого періоду. Проаналізуємо основні джерела капітальних інвестицій в національній економіці та її агросекторі (табл. 3).

Таблиця 3

Структура капітальних інвестицій аграрного сектору за джерелами фінансування, 2018-2020 рр., відсотків до підсумку

2018 р.	усього	A	01	02	03
Освоєно (використано) капітальних інвестицій	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
коштів державного бюджету	3,94	0,18	0,10	4,16	12,34
коштів місцевих бюджетів	8,70	0,12	0,07	-	-
власних коштів підприємств та організацій	70,77	86,80	86,75	92,22	55,42
кредитів банків та інших позик	7,75	12,71	12,88	0,31	31,60
з них кредитів іноземних банків	1,43	0,09	-	-	-
коштів вітчизняних інвестиційних компаній, фондів, тощо	0,93	0,15	-	-	-
коштів іноземних інвесторів	0,31	0,01	0,01		
коштів населення на будівництво власних квартир	5,99	-	-	-	-
інших джерел фінансування	1,61	0,04	-	-	-
2019 р.	усього	A	01	02	03
Освоєно (використано) капітальних інвестицій	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
коштів державного бюджету	4,94	0,43	0,31	-	-
коштів місцевих бюджетів	9,05	0,18	0,14	4,68	-
власних коштів підприємств та організацій	65,43	90,83	90,91	81,56	95,59
кредитів банків та інших позик	10,77	8,51	8,58	-	-
з них кредитів іноземних банків	5,14	1,22	1,23	-	-
коштів вітчизняних інвестиційних компаній, фондів, тощо	0,77	-	-	-	-
коштів іноземних інвесторів	0,75	-	-	-	-
коштів населення на будівництво власних квартир	5,20	-	-	-	-
інших джерел фінансування	3,08	0,03	-	-	-
2020 р.	усього	A	01	02	03
Освоєно (використано) капітальних інвестицій	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
коштів державного бюджету	8,70	0,28	-	15,54	-
коштів місцевих бюджетів	10,38	0,09	0,01	6,94	-
власних коштів підприємств та організацій	66,53	90,65	90,82	-	-
кредитів банків та інших позик	6,64	8,61	8,72	-	-
з них кредитів іноземних банків	2,88	0,30	0,31	-	-
коштів вітчизняних інвестиційних компаній, фондів, тощо	1,01	0,06	-	-	-
коштів іноземних інвесторів	0,41	-	-	-	-
коштів населення на будівництво власних квартир	4,90	-	-	-	-
інших джерел фінансування	1,42	-	0,02	-	-

– дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності статистичної інформації, або відсутні, а тому не розраховані для таблиці;

Види діяльності аграрного сектору економіки: А – Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство; 01 – Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг; 02 – Лісове господарство та лісозаготівлі; 03 – Рибне господарство.

Джерело: розраховано і складено авторами на основі даних [25]

У 2018 р. основним джерелом фінансування капітальних інвестицій в економіці України та аграрному її секторі виступають власні кошти підприємств та організацій: їх частка становить 86,80%, в той час як в національній економіці – 70,77%. На другому місці серед джерел фінансування капітальних інвестицій агросектору в 2018 р. знаходяться кредити банків (та інші позики) – 12,71% (в національній економіці частка цього джерела фінансування інвестицій становить 7,75%). Частки інших джерел фінансування капітальних інвестицій аграрного сектору є незначними: кошти державного бюджету – 0,18% (в національній економіці – 3,94%), кошти місцевих бюджетів – 0,12% (в економіці – 8,7%), кредити іноземних банків – 0,09% (в економіці – 1,43%), кошти вітчизняних інвестиційних компаній, фондів – 0,15% (в економіці – 0,93%), кошти іноземних інвесторів – 0,01% (в економіці – 0,31%), інші джерела фінансування – 0,04% (в економіці – 1,61%).

У 2019 р. основним джерелом фінансування капітальних інвестицій в економіці України та аграрному її секторі залишаються власні кошти підприємств та організацій. У структурі джерел агроінвестицій 2019 р. частка цих коштів становить 90,83%, в той час як в національній економіці – 65,43%: тобто, в досліджуваному секторі частка цього джерела у фінансуванні інвестицій порівняно з попереднім роком зросла (з 86,80% в 2018 р. до 90,83% в 2019 р. або на 4,03 в.п.), а в національній економіці – навпаки зменшилась (з 70,77% в 2018 р. до 65,43% в 2019 р. або на 5,34 в.п.). На другому місці серед джерел фінансування капітальних інвестицій агросектору в 2019 р. знаходяться кредити банків (та інші позики) – 8,51%, що менше відносно 2018 р. на 4,24 в.п. (в національній економіці на це джерело інвестицій припадає 10,77%, що на 3,02 в.п. більше відносно попереднього року). На третьому місці можна назвати кредити іноземних банків: частка в інвестуванні аграрного сектору – 1,22% (в економіці – 5,14%). Частки інших джерел фінансування капітальних інвестицій аграрного сектору, як і в 2018 р., є незначними: кошти державного бюджету – 0,43% (в національній економіці – 4,94%), кошти місцевих бюджетів – 0,18% (в економіці – 9,05%), інші джерела фінансування – 0,03% (економіка – 3,08%).

Власні кошти підприємств та організацій залишаються основним джерелом фінансування капітальних інвестицій в економіці України та аграрному її секторі залишаються і в 2020 р.: їх частка становить 90,65%, в той час як в національній економіці – 66,93%. В досліджуваному секторі частка цього джерела у фінансуванні інвестицій порівняно з попереднім роком майже не змінилась (зменшилась на 0,18 в.п.), а в національній економіці – зросла (з 65,43% в 2019 р. до 66,53% або на 1,1 в.п.). На другому місці серед джерел фінансування капітальних інвестицій агросектору в 2020 р. знаходяться кредити банків (та інші позики) – 8,61%, що більше відносно 2019 р. на 0,1 в.п. (в національній економіці за рахунок кредитів банків фінансується 6,64%, що на 4,13 в.п. менше від попереднього року). Частки інших джерел інвестицій в агросектор, незначні: кошти державного бюджету – 0,28%, кошти місцевих бюджетів – 0,09%, кредити іноземних банків – 0,3%, кошти вітчизняних інвестиційних компаній, фондів – 0,06%. В національній економіці зазначені частки відповідно становлять: 8,70%, 10,38%, 2,88%, 1,01%, а також: кошти іноземних інвесторів – 0,41%, інші джерела фінансування – 1,42%.

Нажаль, розгорнуту (по видах економічної діяльності) інформацію щодо джерел

капітальних інвестиційних ресурсів національна статистика наразі оприлюднила лише за період 2018-2020 рр. Тому, для визначення основних тенденцій в динаміці джерел фінансування інвестицій в економіці впродовж більш тривалого періоду, в табл. 4 представлено результати розрахунків показників структури капітальних інвестицій економіки держави за джерелами в період 2010-2019 рр.

Таблиця 4
Структура капітальних інвестицій національної економіки за джерелами фінансування, 2010-2019 рр., відсотків до підсумку

Джерела	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Освоєно (використано) капітальних інвестицій, у тому числі:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
коштів державного бюджету	5,66	7,20	5,96	2,47	1,25	2,53	2,58	3,41	3,94	4,94
коштів місцевих бюджетів	3,17	3,21	3,13	2,72	2,70	5,22	7,47	9,27	8,70	9,05
власних коштів підприємств та організацій	61,68	61,16	62,64	66,35	70,47	67,50	69,25	69,14	70,77	65,43
кредитів банків та інших позик	12,68	15,19	14,54	13,90	9,91	7,59	7,55	6,60	7,75	10,77
коштів інвесторів-нерезидентів	2,06	2,09	1,79	1,71	2,57	3,00	2,74	1,38	0,31	0,75
коштів населення на будівництво житла	10,46	7,29	8,26	9,63	10,06	11,71	8,33	7,31	5,99	5,20
інших джерел фінансування	4,29	3,86	3,67	3,22	3,05	2,44	2,09	2,89	2,54	3,86

Джерело: розраховано і складено автором на основі даних [25]

За результатами аналізу даних табл. 3 і 4 можна констатувати, що впродовж 2010-2019 років основним джерелом капітальних інвестицій в національній економіці виступають: по-перше, власні кошти підприємств та організацій; по-друге, кредити банків-резидентів; по-третє, бюджетні кошти (державного та місцевих бюджетів). Проаналізуємо стан та динаміку капітальних інвестицій аграрного сектору національної економіки за рахунок визначених основних джерел.

В табл. 5 наведено показники загального обсягу інвестованих в економіці та її аграрному секторі власних коштів підприємств та організацій, зокрема ланцюгові та базисні темпи їх росту або скорочення в період 2010-2020 рр.

Таблиця 5
Динаміка капітальних інвестицій економіки держави та її аграрного сектору за рахунок власних коштів підприємств та організацій, 2010-2020 рр., млн грн.

Роки	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Національна економіка	111371,0	147569,6	171176,6	165786,7	154629,5	184351,3
ланцюгові темпи зростання, %		132,5	116,0	96,9	93,3	119,2
базисні темпи зростання, %		132,5	153,7	148,9	138,8	165,5

продовження табл. 5

Роки	2016	2017	2018	2019	2020
Національна економіка	248769, 4	310061, 7	409585, 5	408275, 7	279330, 4
ланцюгові темпи зростання, %	134,9	124,6	132,1	99,7	68,4
базисні темпи зростання, %	223,4	278,4	367,8	366,6	250,8
Вид діяльності «Сільське, лісове та рибне господарство»			57378,1	53704,9	33033,9
ланцюгові темпи зростання, %				93,6	61,5
базисні темпи зростання, %				93,6	57,6

Джерело: розраховано і складено автором на основі даних [25]

Обсяг інвестованих в економіку та її аграрний сектор власних коштів підприємств та організацій впродовж аналізованого періоду змінювався нерівномірно, що віддзеркалюють значення ланцюгових темпів його динаміки. Окремо слід виділити: 2013 р. і 2014 р., коли фінансування інвестицій за рахунок досліджуваного джерела скоротився відповідно на 3,1% та 6,6%; а також 2019 р. та 2020 р. – скорочення інвестицій становить 0,3% та 31,6%. В аграрному секторі зростання інвестиційних процесів за рахунок досліджуваного джерела є ще масштабнішим (відносно загальнонаціонального рівня): значення ланцюгових темпів динаміки в 2019 і 2020 роках становить дорівнюють 93,5% та 61,5% відповідно. Значення показника базисних темпів динаміки обсягів капітальних інвестицій в аграрному секторі економіки за рахунок власних коштів підприємств та організацій в 2020 р. відносно 2018 р. свідчить про їх скорочення на 42,4% впродовж останніх двох років.

Окрім власних коштів підприємств та організацій, не менш важливим джерелом капітальних інвестицій в національній економіці та аграрному секторі, виступають кредити банків-резидентів. Динаміку капітальних інвестицій за рахунок таких кредитів представлено в табл. 6.

Таблиця 6

Динаміка капітальних інвестицій економіки держави та її аграрного сектору за рахунок кредитів банків-резидентів, 2010-2020 рр., млн грн.

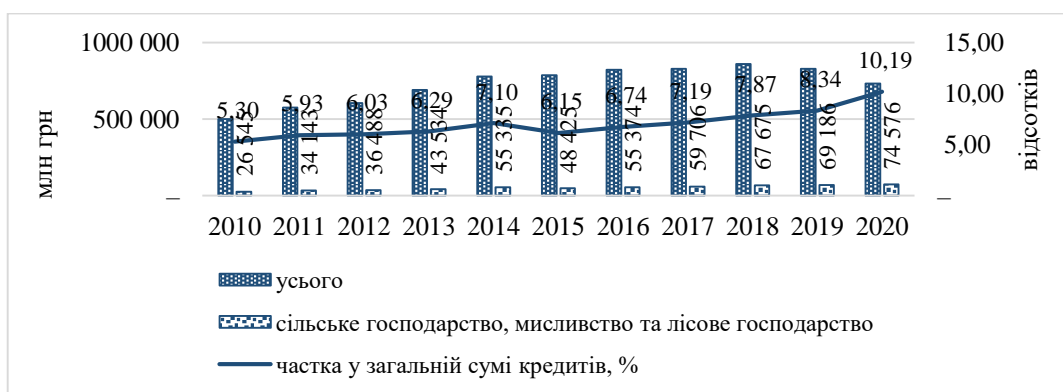
Роки	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Національна економіка	22888,1	36651,9	39724,7	34734,7	21739,3	20740,1
ланцюгові темпи зростання, %		160,1	108,4	87,4	62,6	95,4
базисні темпи зростання, %		160,1	173,6	151,8	95,0	90,6
Роки	2016	2017	2018	2019	2020	
Національна економіка	27106	29588,9	44825,4	67232,6	27894,5	
ланцюгові темпи зростання, %	130,7	109,2	151,5	150,0	41,5	
базисні темпи зростання, %	118,4	129,3	195,8	293,7	121,9	
Вид діяльності «Сільське, лісове та рибне господарство»				8400,8	5030,3	3138,9
ланцюгові темпи зростання, %					59,9	62,4
базисні темпи зростання, %					59,9	37,4

Джерело: розраховано і складено автором на основі даних [25]

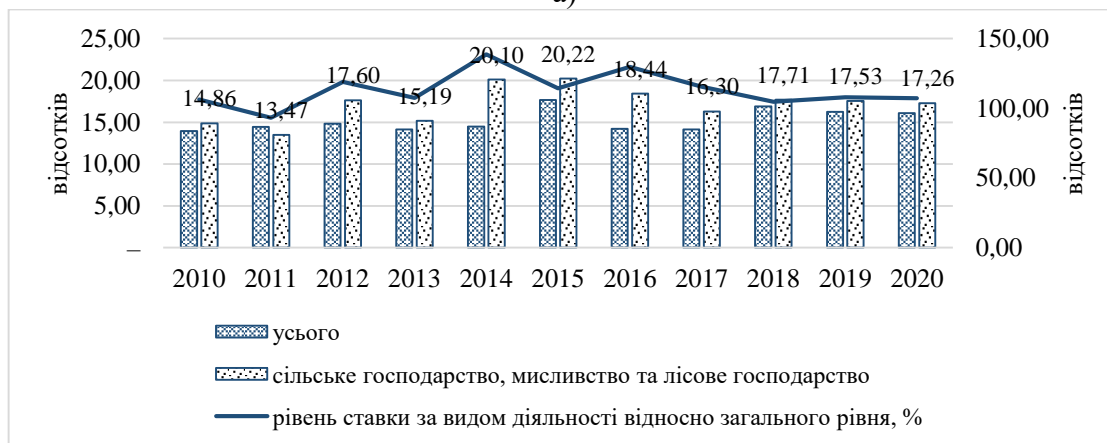
Обсяг інвестованих в економіку та її аграрний сектор коштів, джерелом яких виступають кредити банківських установ, впродовж аналізованого періоду мав нестабільну динаміку. В період 2010-2019 рр. найбільш нестабільними можна вважати 2013 р. (скорочення інвестованих коштів за рахунок досліджуваного джерела порівняно з попереднім роком на 12,6%), 2014 р. (значення показника ланцюгових темпів

динаміки відносно 2013 р. становить 62,6%, а базових темпів відносно 2010 р. – 95,0%), 2015 р. (скорочення інвестицій порівняно з 2014 р. – на 4,6%, а з 2010 р. – 9,4%) та 2020 р. (ланцюговий темп динаміки відносно 2019 р. становить 41,5%!). Значення показників ланцюгових та базисних темпів динаміки обсягів капітальних інвестицій в аграрному секторі економіки за рахунок кредитів банків в 2019 та 2020 роках також свідчать про суттєве скорочення інвестиційних ресурсів з такого джерела впродовж 2018-2020 рр.

На рис. 3 проілюстровано динаміку обсягів кредитів банків-резидентів (рис. 3, а) а також динаміку процентних ставок за кредитами (рис. 3, б) в національній економіці та її аграрному секторі в період 2010-2019 рр. за даними Національного банку України [37; 38]. Обсяги банківського кредитування національної економіки впродовж досліджуваного періоду часу постійно зростали (залишки коштів на кінець відповідного року). Виключення становить лише 2019 р. та 2020 р.: в 2019 р. сума кредитів відносно попереднього року скоротилась на 3,45%, а в 2020 р. – на 11,81%. Сума кредитів, наданих нефінансовим корпораціям за видом економічної діяльності «Сільське, лісове та рибне господарство» в період 2010-2020 роки також зростала щорічно, за виключенням 2015 р., коли обсяг кредитування аграрного сектору скоротився відносно 2014 р. на 12,49%.

а)

б)

Рисунок 3. Динаміка обсягів кредитів банків-резидентів (а) а також динаміка процентних ставок за кредитами (б) в національній економіці та її аграрному секторі в період 2010-2019 рр.

Джерело: розраховано і складено автором на основі даних [31]

Слід звернути також увагу на те, що процентні ставки за кредитами для нефінансових корпорацій економіки в цілому (в середньому по економіці) впродовж майже всього аналізованого періоду були нижчими в порівнянні з процентними ставками за кредитами для нефінансових корпорацій агросектору (наприклад, 2010 р. – на 6,41%, а в 2014 р. – на 38,62%). Найвище значення процентної ставка по кредитах як в економіці в цілому так й в аграрному секторі зокрема припадає на 2015 р. (17,67% та 20,22%, відповідно).

І наостанок, розглянемо структуру прямих іноземних інвестицій в залежності від географії джерел походження інвестиційних ресурсів (географічної структури іноземних інвесторів). В табл. 7 наведено рейтинг країн-основних інвесторів в аграрний сектор економіки України за підсумками 2019 р.

Таблиця 7

Країни-інвестори в аграрний сектор України
(вид діяльності «Сільське, лісове та рибне господарство»), 2019 р.

Рейтинг	Країна-інвестор	Обсяги прямих інвестицій станом на			
		1 січня 2019 р.		31 грудня 2019 р.	
		тис. дол. США	у % до підсумку	тис. дол. США	у % до підсумку
1	Кіпр	147 250,0	32,6	211 422,8	39,0
2	Данія	53 301,3	11,8	51 378,5	9,5
3	Польща	36 368,3	8,0	44 620,6	8,2
4	Німеччина	31 528,8	7,0	31 253,5	5,8
5	Нідерланди	27 261,8	6,0	33 540,8	6,2
6	Франція	27 327,5	6,0	28 270,6	5,2
7	Сполучене королівство Великої Британії та Північної Ірландії	25 257,0	5,6	17 761,7	3,3
8	США	19 118,7	4,2	27 512,7	5,1
9	Британські Віргінські острови	12 145,7	2,7	12 516,8	2,3
10	Швеція	11 465,8	2,5	17 782,8	3,3
11	Китай	6 681,1	1,5	8 101,0	1,5
12	Швейцарія	5 673,7	1,3	6 941,5	1,3
13	Австрія	4 919,1	1,1	4 903,2	0,9
14	Російська Федерація	4 628,5	1,0	4 354,2	0,8
15	Туреччина	3 719,9	0,8	3 850,5	0,7
16	Ліван	3 588,4	0,8	3 471,8	0,6
17	Словаччина	3 647,7	0,8	3 600,3	0,7
18	Беліз	3 792,7	0,8	3 491,0	0,6
19	Ізраїль	3 132,6	0,7	3 338,9	0,6
20	Чехія	3 022,6	0,7	3 041,0	0,6
21	Латвія	2 653,1	0,6	3 110,9	0,6
22	Угорщина	2 521,3	0,6	2 557,8	0,5
Країни, частка яких в загальній сумі інвестицій становить: від 0,2% до 0,5%: Бельгія, Панама, Італія, Сейшельські острови, Естонія; 0,1%: Азербайджан, Іспанія, Румунія, Маршаллові острови, Канада; менше 0,1%: Білорусь, Йорданія, Люксембург, Республіка Молдова, Об'єднані Арабські Емірати.					
Країни-інвестори, по яких дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності статистичної інформації: Болгарія, Греція, Джерсі, Литва, Ліхтенштейн, Мальта, Норвегія, Бангладеш, Вірменія, Гонконг, Грузія, Індія, Казахстан, Саудівська Аравія, Сингапур, Сербія, Туркменістан, Узбекистан, Хорватія, Японія, Лівія, Нова Зеландія					

Джерело: складено автором на основі даних [25]

За даними Державної служби статистики України, інвестиції в аграрний сектор економіки в 2019 р. надійшли з 60 країн світу, що свідчить «про незначну географічну диверсифікацію країн-експортерів прямих інвестицій до України» [32]. Основним інвестором в український агросектор є Кіпр: станом на 1 січня 2019 р. його частка в загальній сумі прямих іноземних інвестицій, спрямованих в досліджуваний сектор, становить 32,6%, а станом на 31 грудня 2019 р. – 39%. На другому місці у рейтингу країн-основних інвесторів знаходиться Данія (11,8% – на початок року та 9,5 – на кінець), на третьому – Польща (8,0% і 8,2% відповідно). Нажаль в структурі прямих інвестицій неможливо визначити частку таких країн як Болгарія, Греція, Джерсі, Литва, Ліхтенштейн, Мальта, Норвегія, Бангладеш, Вірменія, Гонконг, Грузія, Індія, Казахстан, Саудівська Аравія, Сінгапур, Сербія, Туркменістан, Узбекистан, Хорватія, Японія, Лівія, Нова Зеландія. Дані по цим країнам-інвесторам не оприлюднюються «з метою забезпечення виконання вимог Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності статистичної інформації» [25]. Загалом, наведені в табл. 7 дані свідчать про доволі невисоку частку прямих іноземних інвестицій з розвинених країн, натомість частка інвестицій з так званих офшорних зон – доволі значна.

Висновки з даного дослідження. В економіці України доволі тривалий період часу зберігається низький рівень частки валового нагромадження (зокрема валового нагромадження основного капіталу) в структурі національного ВВП. Впродовж 2010-2019 рр. критерію забезпечення простого відтворення економічних процесів в національній економіці (частка валового нагромадження основного капіталу у структурі ВВП за видатками повинна становити не менше як 20%) відповідає лише 2019 р. Наслідком такого є високий ступінь зносу основних засобів в економіці та основних її секторах, зокрема аграрному.

Обсяг капітальних інвестицій в економіку України впродовж в 2019 р. відносно 2010 р. виріс у 3,46 разу, а в аграрний сектор економіки (за видом діяльності «Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство») виріс у 5,35 разу. Динаміка прямих іноземних інвестицій в економіці не була такою позитивною як динаміка капітальних інвестицій: впродовж 2010-2019 рр. прямі інвестиції в економіку держави на початок відповідного року скорочувались в середньому на 1,22% щороку, прямі інвестиції в аграрний сектор також скорочувались – в середньому на 3,54% кожного року.

Впродовж 2010-2019 років основним джерелом капітальних інвестицій в національній економіці виступають: по-перше, власні кошти підприємств та організацій; по-друге, кредити банків-резидентів; по-третє, бюджетні кошти (державного та місцевих бюджетів). Структура джерел капітальних інвестицій в аграрному секторі економіки має свою специфіку: в 2019 р. у структурі джерел агроінвестицій частка власних коштів підприємств та організацій становить 90,83%, в той час як в національній економіці – 65,43%; кредити банків – 8,51% (в національній економіці на це джерело припадає 10,77%); кредити іноземних банків – 1,22% (в економіці – 5,14%). Частки інших джерел фінансування капітальних інвестицій аграрного сектору є незначними: кошти державного бюджету – 0,43% (в національній економіці – 4,94%), кошти місцевих бюджетів – 0,18% (в економіці – 9,05%), інші джерела фінансування – 0,03% (економіка – 3,08%).

У структурі прямих іноземних інвестицій в залежності від географії джерел походження інвестиційних ресурсів (географічної структури іноземних інвесторів) переважають інвестиції з так званих офшорних зон, в той час як частка інвестицій з розвинених країн – доволі незначна.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Olesya Finagina, Larysa Prodanova, Olha Zinchenko, Ievgen Buriak, Oleksandr Gavrylovskiy, Yuliia Khoroshun. Improving Investment Management in Agribusiness. Studies of applied economics. Special issue Innovation in the economy and society of the digital age. 2021. Vol 39, No 5. DOI: 10.25115/eea.v39i5.4981. URL: <http://ojs.ual.es/ojs/index.php/eea/article/view/4981>.
2. Безп'ята І.В. Інвестиційне забезпечення аграрного сектора економіки : монографія. Миколаїв: МНАУ, 2016. 337 с.
3. Ільчук В., Шпомер Т. Інноваційно-інвестиційна діяльність АПК: сучасний стан і проблеми розвитку. Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal. 2017. Vol. 3. №1. pp. 108-118.
4. Резнік Н.П., Слободяник А.М., Котляров В.О. Інвестиційне забезпечення конкурентоспроможності агропромислових формувань: монографія. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2018. 344 с.
5. Кацан А.М. Інвестування розвитку агропромислових підприємств: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Кацан Андрій Михайлович. Кам'янець-Подільський. 2019. 215 с.
6. Козяр Н.О. Інвестиційний потенціал аграрного виробництва в умовах глобалізації: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03 / Козяр Наталія Олександрівна. Вінниця. 2021. 282 с.
7. Ляліна Н.С., Чавикіна О.В. Аналіз інвестиційної діяльності у сільському господарстві України та визначення напрямів її активізації. Причорноморські економічні студії. 2020. Вип. 52(2). С. 23-28.
8. Манцевич Ю.М., Скупський Р.М., Мельнічук Л.С. Новітня парадигма інвестиційних процесів аграрного сектору економіки. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2016. №5. С. 99-107.
9. Мацибора Т.В. Тенденції розвитку інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки України. Економіка АПК. 2020. №4. С. 26-34. URL : <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202004026>.
10. Мацибора Т.В. Інвестиційне забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств. Економіка АПК. 2019. № 2. С. 66-72.
11. Назаренко І.М. Аналіз інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств регіонів України. Проблеми економіки. 2015. № 4. С. 136-143.
12. Однорог М.А. Особливості інвестиційної діяльності в аграрному секторі. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2015. Вип. 126 (частина II). С. 108-115.
13. Ангелко І. В. Основні джерела формування інвестиційних ресурсів підприємства в умовах його розвитку. Молодий вчений. 2015. №2. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/2/509.pdf>.
14. Бахур Н. В. Особливості державної підтримки інвестиційної діяльності в аграрному секторі національної економіки. Ефективна економіка. 2020. № 8. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.8.57. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8100>.
15. Коваленко М.В., Поліщук М.М., Горячун О.В. Сучасні джерела фінансування сільськогосподарських підприємств. Економіка і суспільство. 2018. Вип. 17. С. 240-250.
16. Мельник К.М.. Інвестиційні кредити комерційних банків у фінансуванні аграрного сектора економіки України. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. «Економічні науки». / Редкол.: О.О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Київ : Видавництво «Основа», 2016. Вип. 89. Ч.2.: С. 127-138.
17. Михайлов А.М. Формування інвестиційних ресурсів в аграрному секторі економіки: теорія, методологія, практика: дис. ... док-ра екон. наук: 08.00.03 / Михайлов Андрій Миколайович. Суми. 2018. 490 с.

18. Михайлов А.М. Моніторинг світових тенденцій формування інвестиційних ресурсів сільського господарства в контексті забезпечення сталого розвитку. Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економічні науки». 2017. № 4. С. 111-122.
19. Урба С.І., Червона О.Ю. Аналіз фінансового забезпечення розвитку аграрного сектору економіки України. Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор». 2019. Вип. 2 (51). С. 37-41.
20. Tobias J. Klinge. (2021) Foreign investments in New Zealand's agricultural sector and their regulation, 2001–2017. *Globalizations*. DOI: 10.1080/14747731.2020.1795427. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14747731.2020.1795427?scroll=top&needAccess=true>.
21. Kelly Day Rubenstein, Paul W. Heisey, John L. King. (2011) The Benefits of Public Investment in Agricultural Research from a US Perspective. URL: https://www.researchgate.net/publication/254931049_The_Benefits_of_Public_Investment_in_Agricultural_Research_from_a_US_Perspective.
22. Imre Fertő, Lajos Zoltán Bakucs, Stefan Bojnec, Laure Latruffe. (2017) East-West European farm investment behaviour: The role of financial constraints and public support. *Spanish Journal of Agricultural Research*. URL: <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-01581629>
23. Fertő, Imre; Bakucs, Lajos Zoltan; Bojnec, Stefan; Latruffe, Laure. (2011) Investment and Financial Constraints in European Agriculture: Evidence from France, Hungary and Slovenia. URL: <https://ageconsearch.umn.edu/record/114357/>.
24. Sun Zhuo. (2015) Analysis on Investment Behavior of Agricultural Sector in China. *Journal of Northeast Agricultural University (English Edition)*. URL: [https://doi.org/10.1016/S1006-8104\(16\)30021-6](https://doi.org/10.1016/S1006-8104(16)30021-6).
25. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
26. Grigoryev L. and Makarova E. Capital accumulation and economic growth after the Great Recession. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/335440939.pdf>.
27. The World Bank (2021). DataBank. World development Indicators. URL: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>.
28. Сільське господарство України. Статистичний збірник за 2015 рік. Державна служба статистики України / Відп. за вип. О. М. Прокопенко. Київ. 2016. 361 с.
29. Сільське господарство України. Статистичний збірник за 2018 рік. Державна служба статистики України / Відп. за вип. О. М. Прокопенко. Київ. 2019. 236 с.
30. Сільське господарство України. Статистичний збірник за 2019 рік. Державна служба статистики України / Відп. за вип. О. М. Прокопенко. Київ. 2020. 231 с.
31. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/nbustatistic>.
32. Хто і як інвестує в Україну. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/khto-i-iak-investuie-v-ukrainu>.

REFERENCES

1. Olesya Finagina, Larysa Prodanova, Olha Zinchenko, Ievgen Buriak, Oleksandr Gavrylovskiy & Yuliia Khoroshun. (2021) Improving Investment Management in Agribusiness. URL : <http://ojs.ual.es/ojs/index.php/eea/article/view/4981>.
2. Bezpiata I.V. (2016) Investytsiine zabezpechennia ahrarnoho sektora ekonomiky : monohrafiia. Mykolaiv : MNAU, 337 p.
3. Ilchuk V. & Shpomer T. (2017) Innovatsiino-investytsiina diialnist APK : suchasnyi stan i problemy rozvytku. *Agricultural and Resource Economics : International Scientific E-Journal*. Vol. 3. №1. pp. 108-118.

4. Reznik N. P., Slobodianyk A. M. & Kotliarov V. O. (2018) Investytsiine zabezpechennia konkurentospromozhnosti ahropromyslovykh formuvan: monohrafiia. Kyiv : DP «Vyd. dim «Personal», 344 p.
5. Katsan A.M. (2019) Investuvannia rozvytku ahropromyslovykh pidpryiemstv: dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.04 / Katsan Andrii Mykhailovych. Kamianets-Podilskyi. 215 p.
6. Koziar N.O. (2021) Investytsiinyi potentsial ahrarynnoho vyrobnytstva v umovakh hlobalizatsii : dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.03 / Koziar Nataliia Oleksandrivna. Vinnytsia. 282 p.
7. Lialina N.S. & Chavykina O.V. (2020) Analiz investytsiinoi diialnosti u silskomu hospodarstvi Ukrainy ta vyznachennia napriamiv yii aktyvizatsii. Prychornomorski ekonomichni studii. Vol. 52(2). Pp. 23-28.
8. Mantsevych Yu.M., Skupskyi R.M. & Melnichuk L.S. (2016) Novitnia paradyhma investytsiinykh protsesiv ahrarynnoho sektoru ekonomiky. Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy. №5. Pp. 99-107.
9. Matsybora T.V. (2020) Tendentsii rozvytku investytsiinoi diialnosti v ahrarynnoму sektori ekonomiky Ukrainy. Ekonomika APK. № 4. Pp. 26-34. URL: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202004026>.
10. Matsybora T.V. (2019) Investytsiine zabezpechennia rozvytku silskohospodarskykh pidpryiemstv. Ekonomika APK. № 2. Pp. 66-72.
11. Nazarenko I.M. (2015) Analiz investytsiinoho zabezpechennia silskohospodarskykh pidpryiemstv rehioniv Ukrainy. Problemy ekonomiky. № 4. Pp. 136-143.
12. Odnoroh M.A. (2015) Osoblyvosti investytsiinoi diialnosti v ahrarynnoму sektori. Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn. Vol. 126 (II). Pp. 108-115.
13. Anhelko I.V. (2015) Osnovni dzherela formuvannia investytsiinykh resursiv pidpryiemstva v umovakh yoho rozvytku. Molodyi vchenyi. №2. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/2/509.pdf>.
14. Bakhur N. V. (2020) Osoblyvosti derzhavnoi pidtrymky investytsiinoi diialnosti v ahrarynnoму sektori natsionalnoi ekonomiky. Efektyvna ekonomika. № 8. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8100>.
15. Kovalenko M.V., Polishchuk M.M. & Horiachun O.V. (2018) Suchasni dzherela finansuvannia silskohospodarskykh pidpryiemstv. Ekonomika i suspilstvo. Vol. 17. P. 240-250.
16. Melnyk K.M.. (2016) Investytsiini kredyty komertsiiynykh bankiv u finansuvanni ahrarynnoho sektora ekonomiky Ukrainy. Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho natsionalnoho universytetu sadivnytstva. «Ekonomichni nauky». Kyiv : Vydavnytstvo «Osnova», Vol. 89. (2). P. 127-138.
17. Mykhailov A.M. (2018) Formuvannia investytsiinykh resursiv v ahrarynnoму sektori ekonomiky: teoriia, metodolohiia, praktyka: dys. ... dok-ra ekon. nauk: 08.00.03 / Mykhailov Andrii Mykolaiovych. Sumy. 490 p.
18. Mykhailov A.M. (2017) Monitorynh svitovykh tendentsii formuvannia investytsiinykh resursiv silskoho hospodarstva v konteksti zabezpechennia staloho rozvytku. Visnyk KhNAU im. V.V. Dokuchaieva. Seriia «Ekonomichni nauky». № 4. Pp. 111-122.
19. Urba S.I. & Chervona O.Iu. (2019) Analiz finansovoho zabezpechennia rozvytku ahrarynnoho sektoru ekonomiky Ukrainy. Naukovo-vyrobnychy zhurnal «Biznes-navihator». Vol. 2 (51). Pp. 37-41.
20. Tobias J. Klinge. (2021) Foreign investments in New Zealand's agricultural sector and their regulation, 2001–2017. Globalizations. DOI: 10.1080/14747731.2020.1795427.

URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14747731.2020.1795427?scroll=top&nedAccess=true>.

21. Kelly Day Rubenstein, Paul W. Heisey, John L. King. (2011) The Benefits of Public Investment in Agricultural Research from a US Perspective. URL: https://www.researchgate.net/publication/254931049_The_Benefits_of_Public_Investment_in_Agricultural_Research_from_a_US_Perspective.
22. Imre Fertő, Lajos Zoltán Bakucs, Stefan Bojnec, Laure Latruffe. (2017) East-West European farm investment behaviour: The role of financial constraints and public support. Spanish Journal of Agricultural Research. URL: <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-01581629>.
23. Fertő, Imre; Bakucs, Lajos Zoltan; Bojnec, Stefan; Latruffe, Laure. (2011) Investment and Financial Constraints in European Agriculture: Evidence from France, Hungary and Slovenia. URL: <https://ageconsearch.umn.edu/record/114357/>.
24. Sun Zhuo. (2015) Analysis on Investment Behavior of Agricultural Sector in China. Journal of Northeast Agricultural University (English Edition). URL: [https://doi.org/10.1016/S1006-8104\(16\)30021-6](https://doi.org/10.1016/S1006-8104(16)30021-6).
25. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
26. Grigoryev L. & Makarova E. Capital accumulation and economic growth after the Great Recession. URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/335440939.pdf>.
27. The World Bank (2021). DataBank. World development Indicators. URL: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>.
28. Silske gospodarstvo Ukrainy. (2016) Statystychnyi zbirnyk za 2015 rik. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy / Vidp. za vyp. O. M. Prokopenko. Kyiv. 361 p.
29. Silske gospodarstvo Ukrainy. (2019) Statystychnyi zbirnyk za 2018 rik. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy / Vidp. za vyp. O. M. Prokopenko. Kyiv. 236 p.
30. Silske gospodarstvo Ukrainy. (2020) Statystychnyi zbirnyk za 2019 rik. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy / Vidp. za vyp. O. M. Prokopenko. Kyiv. 231 p.
31. Natsionalnyi bank Ukrainy. URL : <https://bank.gov.ua/ua/statistic/nbustatistic>.
32. Khto i yak investuie v Ukrainu. URL : <https://razumkov.org.ua/statti/khto-i-iak-investuie-v-ukrainu>.

Хорошун Ю. В., Проданова Л.В., Захарова О.В.

АНАЛИЗ ИСТОЧНИКОВ ИНВЕСТИЦИОННЫХ РЕСУРСОВ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

Доказано, что ключевым условием развития аграрного сектора экономики Украины в среднесрочной и долгосрочной перспективе должен стать рост объемов инвестиций и диверсификация источников инвестиционных ресурсов, направляемых на улучшение материально-технического состояния основного капитала и технико-технологическое обновление сектора. Обосновано, что в состав основных индикаторов результативности инвестиционного процесса в экономике государства целесообразно отнести показатели доли валового накопления (в частности валового накопления основного капитала) в структуре национального ВВП и износа основных средств. Проанализирована динамика выделенных индикаторов аграрного сектора экономики Украины за период 2010-2019 гг. и проведено сравнение полученных данных с соответствующими уровнями показателей, характерными для развитых стран мира и развивающихся стран. Выявлены общемировые тенденции сокращения доли валового накопления и валового накопления основного капитала в структуре ВВП, что вместе с тем не является характерным для стран, имеющих высокие темпы экономического

роста (например, для Китая). Проанализирована динамика капитальных и прямых инвестиций в национальной экономике и в аграрном секторе экономики Украины в гривневом и долларовом эквивалентах, определено изменение структуры инвестиционных ресурсов за период исследования. Рассмотрена структура капитальных инвестиций аграрного сектора по источникам финансирования (средства государственного бюджета, средства местных бюджетов; собственные средства предприятий и организаций; кредиты банков и других займов, из них кредиты иностранных банков; средства отечественных инвестиционных компаний, фондов и т.д.; средства иностранных инвесторов; средства населения на строительство собственных квартир; другие источники финансирования). Доказано, что в последние годы основным источником финансирования капитальных инвестиций в экономике Украины и ее аграрном секторе выступают собственные средства предприятий и организаций. Детально проанализирована динамика капитальных инвестиций экономики государства и его аграрного сектора за счет собственных средств предприятий и организаций, кредитных средств банков-резидентов. Проиллюстрирована динамика объемов кредитов банков-резидентов и изменение процентных ставок по кредитам в национальной экономике и ее аграрном секторе. Проанализированы объемы прямых инвестиций странами-инвесторами в аграрный сектор Украины, которые были характерными для 2019 г. Установлено, что инвестируют средства в украинский аграрный сектор 60 стран мира, а основными инвесторами являются Кипр, Дания и Польша.

Ключевые слова: аграрный сектор, национальная экономика, источники инвестиционных ресурсов, анализ структуры источников, сельское хозяйство

Khoroshun Yu.V., Prodanova L.V., Zakharova O.V.

ANALYSIS OF SOURCES OF INVESTMENT RESOURCES OF THE AGRICULTURAL SECTOR OF THE ECONOMY OF UKRAINE

It has been proved that the key condition for the development of the agricultural sector of the Ukrainian economy in the medium and long term should be the growth of investment and diversification of sources of investment resources directed to improving the material and technical condition of fixed capital and technical and technological renewal of the sector. It has been substantiated that it is advisable to include indicators of the share of gross capital formation (in particular, gross fixed capital formation) in the structure of national GDP and depreciation of fixed assets in the composition of the main indicators of the effectiveness of the investment process in the economy of the state. The dynamics of the selected indicators of the agricultural sector of the Ukrainian economy for the period 2010-2019 is analyzed and a comparison of the data obtained with the corresponding levels of indicators typical for the developed countries of the world and developing countries. The global trends in the reduction of the share of gross capital formation and gross fixed capital formation in the structure of GDP are revealed, which, at the same time, is not typical for countries with high rates of economic growth (for example, for China). The dynamics of capital and direct investments in the national economy and in the agrarian sector of the Ukrainian economy in hryvnia and dollar equivalents is analyzed, the change in the structure of investment resources for the period of the study is determined. The structure of capital investments in the agricultural sector by funding sources (state budget funds, local budget funds; own funds of enterprises and organizations; loans from banks and other loans, including loans from foreign banks; funds of domestic investment companies, funds, etc.; funds of foreign investors; public funds for the construction of their own apartments; other sources of

financing). It has been proved that in recent years, the main source of financing for capital investments in the Ukrainian economy and its agricultural sector has been the own funds of enterprises and organizations. The dynamics of capital investments in the economy of the state and its agricultural sector at the expense of own funds of enterprises and organizations, credit funds of resident banks is analyzed in detail. The dynamics of the volume of loans from resident banks and the change in interest rates on loans in the national economy and its agricultural sector are illustrated. The volumes of direct investments by investing countries in the agricultural sector of Ukraine, which were typical for 2019, were analyzed. It was established that 60 countries of the world are investing in the Ukrainian agricultural sector, and the main investors are Cyprus, Denmark and Poland.

Keywords: agricultural sector, national economy, sources of investment resources, source structure analysis, agriculture